

Analiza skutków finansowych projektu ustawy Ministerstwa Finansów o podatku od sprzedaży detalicznej

Jarosław Mielcarek*

Streszczenie: *Cel* – Udzielenie odpowiedzi na cztery pytania: Czy podatek od handlu detalicznego w wersji zaproponowanej przez MF wzmacnia małe i średnie sieci i sklepy? Czy został stworzony mechanizm utrudniający lub uniemożliwiający dużym sieciom przerzucanie podatku na konsumentów? Czy odpowiednio opodatkowano francyzodawców? Czy istnieje neutralny system podatkowy, który zrównuje poziom konkurencyjności sieci średnich i sieci dużych.

Metodologia badania – Zastosowano mierniki: do oceny sytuacji finansowej wskaźnik strumieni pieniężnych do obrotu, do oceny wpływu podatku na konkurencyjność wskaźnik przewagi konkurencyjnej, oraz neutralne stawki podatkowe. Analizę przeprowadzono dla systemu podatku progresywnego i liniowego.

Wynik – Proponowane przez MF rozwiązania doprowadzą do wzmocnienia pozycji konkurencyjnej dużych sieci w wyniku wprowadzenia zbyt niskiego progu wolnego od podatków, dodatkowej stawki dla handlu w soboty, niedziele i święta, zbyt małej liczby stawek, zbyt niskiej najwyższej stawki podatku progresywnego oraz do zniszczenia małych i średnich firmy francyzowych.

Oryginalność/wartość – Odkryto inne niż zamierzone skutki rozwiązań w projekcie ustawy MF o podatku od sprzedaży detalicznej. Wykazano, że istnieje neutralny, progresywny system podatkowy, który nie jest obciążony negatywnymi skutkami propozycji MF.

Słowa kluczowe: podatek neutralny, podatek progresywny, podatek liniowy, podatek od sprzedaży detalicznej, sieci francyzowe

Wprowadzenie

Znalezienie właściwego rozwiązania problemu opodatkowania sprzedaży detalicznej jest trudne, bowiem trzeba uwzględnić sprzeczne interesy krajowych i zagranicznych sieci handlowych, polskich sklepów, konsumentów i budżetu. Państwo obiektywnie nie jest zainteresowane tym, aby nowy podatek osłabił polski handel i żeby nowy podatek został przerzucony na konsumentów. Celem opracowania jest udzielenie odpowiedzi na cztery zasadnicze pytania:

1. Czy podatek od handlu detalicznego w wersji zaproponowanej przez Ministerstwo Finansów (MF) wzmacnia małe i średnie sieci i sklepy?

* dr hab. Jarosław Mielcarek prof. WSB, Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu, e-mail: jaroslaw.mielcarek@wsb.poznan.pl.

2. Czy został stworzony mechanizm utrudniający lub uniemożliwiający dużym sieciom przerzucanie podatku na konsumentów?
3. Czy odpowiednio opodatkowano franczyzodawców?
4. Czy istnieje neutralny system podatkowy, który zrównuje poziom konkurencyjności sieci średnich i dużych?

1. Narzędzia badawcze

Miernikiem sytuacji finansowej sklepu jest wskaźnik strumieni pieniężnych w ciągu roku do obrotu. Strumienie pieniężne zostały obliczone jako różnica między zyskiem netto a podatkiem od sprzedaży detalicznej, zwanym dalej podatkiem.

Miernikami, za pomocą których będziemy oceniać wpływ podatku na konkurencyjność dużych oraz małych i średnich sieci, są wskaźniki relacji strumieni pieniężnych do obrotu. Jeżeli relacja tych wskaźników będzie większa od 1, to sygnalizować to będzie przewagę konkurencyjną dużej sieci. Relacje te nazwiemy wskaźnikami przewagi konkurencyjnej.

Miernikiem służącym do badania tego, czy podatek o danej konstrukcji może poprawić konkurencyjność sklepów i sieci małych oraz średnich, będą neutralne stawki podatkowe. Przedstawione zostanie obliczenie neutralnych stawek podatku, dla których współczynniki strumieni pieniężnych są równe dla sieci średniej i sieci dużej, czyli wskaźnik przewagi konkurencyjnej jest równy jeden.

Analiza zostanie przeprowadzona w dwóch wariantach – bez odrębnej stawki w soboty i niedziele i z odrębną stawką. Jej celem będzie określenie wpływu wprowadzenia odrębnej stawki podatkowej dla sprzedaży w weekendy na przewagę konkurencyjną dużej sieci handlowej. Dla każdego wariantu należy posłużyć się modelem bez przerzucania podatku i modelem z jego przerzucaniem.

Badanie wpływu na franczyzodawcę polskiego i zagranicznego proponowanego opodatkowania franczyzodawcy od całkowitej sumy obrotów franczyzobiorców będzie uwzględniało ich zróżnicowanie na franczyzę twardą i miękką. Zbadany zostanie model franczyzodawców mających identyczne wielkości obrotu oraz różne jego struktury.

Minister H. Kowalczyk wypowiedział się na temat przyjęcia systemu podatku od sprzedaży detalicznej, że przyjęcie podatku progresywnego lub liniowego uzależnione jest od odpowiedzi rządu na zapytanie KE i jej reakcji na nią¹. W związku z tym stanowiskiem w niniejszym opracowaniu będą uwzględnione obydwa systemy podatkowe.

¹ Minister H. Kowalczyk w dniu 11.02.2016, po spotkaniu z przedstawicielami protestujących przed Sejmem handlowców, wypowiedział się na temat przyjęcia systemu podatku (*Minister Kowalczyk...* 2016).

2. Rentowność branży sprzedającej produkty FMCG (Fast Moving Consumer Goods)

Rentowność przedsiębiorstw handlowych jest trudna do ustalenia. Brakuje jednorodnych statystyk. Dane o rentowności sektorów w handlu detalicznym podano w tabeli 1.

Tabela 1

Rentowność brutto poszczególnych sektorów w handlu detalicznym w 2014 roku (%)

Wyszczególnienie (sektor)	Udział w rynku	Rentowność brutto	Rentowność ważona
Kapitał polski	35,00	0,80	0,28
Biedronka	17,79	3,70	0,66
Kapitał zagraniczny	47,21	-0,29	-0,14
Razem	100,00		0,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie Info Veriti (2015), GFK (2015), GUS (2015).

Rentowność sklepów z udziałem kapitału zagranicznego została obliczona za pomocą następującego wzoru:

$$ROS_z = \frac{ROS - ROS_p u_p - ROS_b u_b}{u_z} \quad (1)$$

gdzie:

- ROS_z – rentowność sektora zagranicznego,
- u_z – udział w przychodach ze sprzedaży sektora zagranicznego,
- ROS – rentowność przeciętna,
- ROS_p – rentowność sektora polskiego,
- u_p – udział w przychodach ze sprzedaży sektora polskiego,
- ROS_b – rentowność brutto Biedronki,
- u_b – udział w przychodach ze sprzedaży Biedronki.

Nieznana jest przeciętna rentowność brutto sklepów z kapitałem polskim i sklepów z kapitałem zagranicznym. Można rozwiązać ten problem przyjmując, że rentowność sklepów z kapitałem polskim jest równa przeciętnej rentowności branży, wynoszącej 0,8%. Korzystając z wzoru (1) dla podanej struktury handlu detalicznego, rentowność brutto sektora z kapitałem zagranicznym poza Biedronką wynosiłaby -0,29%, czyli sektor ten nie płaciłby w ogóle podatku CIT. Rzeczywista jego rentowność brutto, chociażby przyjmując dane dla Biedronki, jest wielokrotnie wyższa. Mógłby powstać zarzut, że rentowność sektora z kapitałem polskim przyjęto na zbyt niskim poziomie. W odpowiedzi na ten zarzut w tabeli 2 obliczono rentowność brutto kapitału zagranicznego przyjmując rentowność brutto sektora z kapitałem polskim na poziomie 2%.

Tabela 2

Rentowność sektora zagranicznego dla rentowności brutto sektora z kapitałem polskim wyższej niż przeciętna w 2014 roku (%)

Wyszczególnienie	Udział w rynku	Rentowność brutto	Rentowność ważona
Kapitał polski	35,00	2,00	0,70
Biedronka	17,79	3,70	0,66
Kapitał zagraniczny	47,21	-1,18	-0,56
Razem	100,00		0,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie Info Veriti (2015), GFK (2015), GUS (2015).

Zgodnie z formułą (1) wzrost rentowności sektora polskiego doprowadza do spadku rentowności sektora zagranicznego, a konkretnie dla danych z tabeli 2 z poziomu $-0,28\%$ do $-1,18\%$. Można na tej podstawie przyjąć, że rentowność sektora polskiego kształtuje się co najwyżej w pobliżu 2% , w przeciwnym razie nierentowność sektora zagranicznego, wykazywana w rachunku zysków i strat, musiałaby osiągnąć rozmiary rażąco niskie.

3. Dane początkowe do analizy proponowanego przez Ministerstwo Finansów podatku progresywnego

Dane początkowe, niezbędne do przeprowadzenia obliczeń, podano w tabeli 3.

Tabela 3

Dane początkowe

Wyszczególnienie	Sieć średnia	Sieć duża
Rzeczywista rentowność sprzedaży	2%	4%
Wykazywana rentowność sprzedaży	2%	0%
Udział obrotów w sobotę	25%	25%
Udział obrotów w niedzielę	10%	10%
Obroty	100 000 000	7 000 000 000
Współczynnik przerzucania podatku na dostawców	0%	50%
Współczynnik przerzucania podatku na klientów	0%	10%

Źródło: opracowanie własne.

W nawiązaniu do rozważań z punktu 2 przyjęto, że duża sieć ma rzeczywistą rentowność brutto na poziomie 4% , lecz w rachunku zysków i strat wykazuje zerową rentowność. Nie jest zatem płatnikiem podatku CIT. W analizie uwzględniono próg wolny od podatku oraz to, że podatek prawdopodobnie obniży podstawę opodatkowania, tak jak to ma miejsce z podatkiem VAT. Podatek od sprzedaży detalicznej będzie podatkiem progresywnym ze stawką $0,7\%$ od przychodu miesięcznego nie wyższego od 300 mln złotych, a od kwoty

ponad 300 mln zł miesięcznie ze stawką 1,3%. Stawka 1,9% będzie obowiązywać od przychodów ze sprzedaży detalicznej prowadzonej w soboty, niedziele i inne dni ustawowe wolne od pracy. Kwota wolna od opodatkowania to 1,5 mln zł netto miesięcznie (MF... 2016).

4. Wyniki badań projektu Ministerstwa Finansów

4.1. Wskaźniki przewagi konkurencyjnej i neutralne stawki podatkowe dla wariantu bez odrębnej stawki dla sobót i niedziel

Na podstawie danych początkowych z tabeli 3, proponowanych stawek podatku w projekcie ustawy i przyjętych wartości obrotu, przedstawiono w tabeli 4 skutki finansowe wprowadzenia podatku bez oddzielnej stawki dla sobót i niedziel.

Tabela 4

Podatek bez oddzielnej stawki dla sobót i niedziel

Wyszczególnienie	Wariant bez przerzucania podatku na dostawców i klientów		Wariant z przerzucaniem podatku na dostawców 50% i klientów 10% przez dużą sieć	
	sieć średnia	sieć duża	sieć średnia	sieć duża
Obrót	100 000 000	7 000 000 000	100 000 000	7 000 000 000
Stawka podatku	0,70%	1,30%	0,70%	1,30%
Rzeczywiście poniesiony podatek	574 000	69 274 000	574 000	27 709 600
Strumienie pieniężne	1 048 181	210 726 000	1 048 181	250 627 824
Wskaźnik strumieni pieniężnych do obrotu	1,048%	3,010%	1,048%	3,580%
Przewaga konkurencyjna dużej sieci		2,87		3,42
Neutralna stawka progresywnego podatku	0,70%	5,34%	0,70%	13,60%
Neutralna stawka podatku sobota i niedziela	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Wzrost stawki podatku 1,3%		310,75%		945,86%

Źródło: opracowanie własne.

Istnieje bardzo duża przewaga w poziomie konkurencyjności w wariantcie podstawowym dużej sieci. Wskazuje na to jej wskaźnik przewagi konkurencyjnej, który wynosi 2,87. Jeżeli uwzględnimy możliwość przerzucania przez dużą sieć podatku na dostawców i klientów, wskaźnik przewagi konkurencyjnej sieci zagranicznej rośnie do wielkości 3,42.

Zbadajmy zależność między wysokością kwoty zwolnionej z podatku a wskaźnikiem przewagi konkurencyjnej. Dane prezentujące tę zależność podano w tabeli 5.

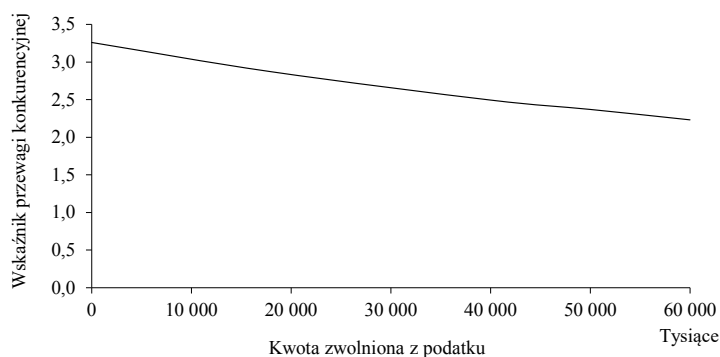
Należy zauważyć, że wprowadzenie kwoty wolnej od podatku w wysokości 18 mln zł obniżyło wskaźnik przewagi konkurencyjnej dużej sieci z 3,261 do 2,872. Wzrost kwoty wolnej od podatku wywołuje wzrost wskaźnika strumieni pieniężnych dużej sieci, lecz jeszcze szybciej rośnie ten wskaźnik dla sieci średniej. W rezultacie wskaźnik przewagi konkurencyjnej maleje. Funkcję wskaźnika przewagi konkurencyjnej przedstawiono na rysunku 1.

Tabela 5

Zależność między wysokością kwoty zwolnionej z podatku a wskaźnikiem przewagi konkurencyjnej

Wyszczególnienie	Wskaźnik strumieni pieniężnych (%)		Wskaźnik przewagi konkurencyjnej
	średnia sieć	duża sieć	
0	0,923	3,009	3,261
18 000 000	1,048	3,010	2,872
40 000 000	1,202	3,013	2,495
50 000 000	1,271	3,014	2,370
60 000 000	1,341	3,015	2,232

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 1. Funkcja wskaźnika przewagi konkurencyjnej

Źródło: opracowanie własne.

Jest to krzywoliniowa, malejąca funkcja zależna od wielkości kwoty zwolnionej od podatku. Na rysunku można zaobserwować prawidłowość, że im wyższa kwota zwolniona od podatku, tym niższy wskaźnik przewagi konkurencyjnej dużej sieci.

4.2. Wskaźniki przewagi konkurencyjnej i neutralne stawki podatkowe dla wariantu z odrębną stawką dla sobót i niedziel

Na podstawie danych początkowych z tabeli 3, proponowanych stawek podatku i przyjętych wartości obrotu, w tabeli 6 przedstawiono skutki finansowe wprowadzenia podatku z oddzielną stawką dla sobót i niedziel.

Istnieje bardzo duża przewaga w poziomie konkurencyjności w wariantcie podstawowym dużej sieci. Wielkość neutralnych stawek podatku dla wariantu podstawowego jest większa o 249% w porównaniu z propozycją ustawową. W wariantcie z przerzucaniem

Tabela 6

Podatek z oddzielną stawką dla sobót i niedziel

Wyszczególnienie	Wariant bez przeliczenia podatku na dostawców i klientów		Wariant z przeliczeniem podatku na dostawców 50% i klientów 10% przez dużą sieć	
	średnia sieć	duża sieć	średnia sieć	duża sieć
Obrót	100 000 000	7 000 000 000	100 000 000	7 000 000 000
Stawka podatku	0,70%	1,30%	0,70%	1,30%
Rzeczywiście poniesiony podatek	918 400	84 100 000	918 400	33 574 480
Strumienie pieniężne	705 090	196 063 800	705 090	244 411 051
Wskaźnik strumieni pieniężnych do obrotu	0,705%	2,801%	0,705%	3,492%
Przewaga konkurencyjna dużej sieci		3,97		4,95
Neutralna stawka progresywnego podatku	0,70%	4,54%	0,70%	11,46%
Neutralna stawka podatku sobota i niedz.	1,90%	6,64%	1,90%	16,75%
Wzrost stawki podatku	0	249,24%	0	781,55%
Wzrost stawki podatku 1,9%	0	249,24%		781,55%

Źródło: opracowanie własne.

podatku dla obydwu najwyższych stawek niezbędny byłby ich wzrost o 782%. Nie istnieje wówczas realistyczny system neutralnego podatku progresywnego, który by wyrównał pozycję konkurencyjną średniej i dużej sieci. Wprowadzenie odrębnej stawki dla weekendu doprowadziło do pogorszenia pozycji konkurencyjnej średniej sieci. Jest to jeden z najbardziej szkodliwych, niezamierzonych rezultatów celowych działań, podjętych m.in. w celu poprawy sytuacji małego i średniego handlu. Należy postawić pytanie, jaka zależność istnieje między wielkością dodatkowej stawki dla weekendów a wskaźnikiem przewagi konkurencyjnej dużej sieci. Dane prezentujące tę zależność podano w tabeli 7.

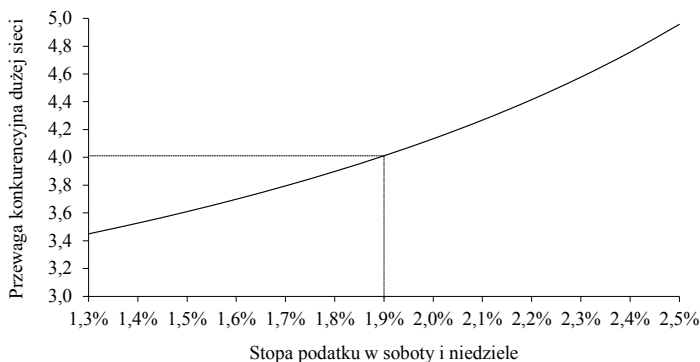
Tabela 7

Zależność między wysokością stopy podatku w weekendy i wskaźnikiem przewagi konkurencyjnej

Stopa procentowa na weekend (%)	1,30	1,40	1,50	1,60	1,70	1,80	1,90	2,00	2,10	2,20	2,30	2,40	2,50
Wskaźnik przewagi konkurencyjnej	3,434	3,509	3,588	3,674	3,766	3,865	3,972	4,089	4,215	4,353	4,505	4,672	4,857

Źródło: opracowanie własne.

Aby lepiej przedstawić tę zależność, wykreśliłyśmy tę funkcję na rysunku 2. Funkcja wskaźnika przewagi konkurencyjnej jest nieliniową, wykładniczą funkcją rosnącą wielkości odrębnej stopy podatku dla weekendów. Im wyższa odrębna stopa podatkowa na weekendy, tym wyższy wskaźnik przewagi konkurencyjnej zagranicznej sieci.

Rysunek 2. Wskaźnik przewagi konkurencyjnej jako funkcja wielkości odrębnej stawki podatku w weekendy

Źródło: opracowanie własne.

4.3. Ocena wpływu rozwiązań z art. 7 i 10 projektu ustawy na polskie sieci franczyzowe²

Aby dokonać oceny wpływu proponowanego opodatkowania franczyzobiorców, przyjmujemy następujące założenia: takie same wartości obrotu w sieciach, takie same stawki podatku, takie same stopy rentowności sprzedaży, takie same struktury sprzedaży w podziale dni robocze–weekend, takie same obroty miesięczne, brak przerzucania podatku na dostawców i odbiorców, polski franczyzodawca dostarcza 20%, a zagraniczny franczyzodawca 100% towarów sprzedawanych przez franczyzobiorców. Rozliczenie franczyzodawcy polskiego i zagranicznego przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8

Rozliczenie franczyzodawcy polskiego i zagranicznego

Wyszczególnienie	Franczyzodawca polski	Franczyzodawca zagraniczny
Obrót	800 000 000	800 000 000
Stawka podatku	0,70%	0,70%
Rzeczywiście poniesiony podatek	8 758 400	8 758 400
Strumienie pieniężne	-6 133 118	4 234 882
Strumienie pieniężne miesięcznie	-511 093	352 907

Źródło: opracowanie własne.

Miesięczne strumienie pieniężne franczyzodawcy polskiego wynoszą -511 tys. zł. Oznacza to, że w pierwszym miesiącu od wejścia w życie ustawy franczyzodawca polski

² Projekt ustawy... (2016).

ogłosi upadłość. Franchyzodawca zagraniczny będzie mógł funkcjonować nadal, ponieważ jego strumienie pieniężne są dodatnie. Rozwiązanie to spowoduje likwidację wszystkich polskich sieci franchyzowych. Takie zagrożenie istnieje dla ok. 300 polskich franchyzodawców, skupiających ok. 15 tys. sklepów. Dodatkowo odnosi się to także do Społem, zrzeszającego ok 8 tys. sklepów.

5. Scenariusze odmiennego systemu podatku od sprzedaży detalicznej

5.1. Neutralny system podatku progresywnego

Jeżeli przyjmiemy, że neutralność podatku oznacza brak jego wpływu na podejmowanie decyzji gospodarczych, to termin ten może być rozumiany w dwojaki sposób. Po pierwsze, podatek nie zmienia relacji istniejących w gospodarce i w tym sensie nie ma wpływu na decyzje gospodarcze (Iwin-Garzyńska 2011; Krajewska 2010: 49, Modzelewski 2007: 33–37; Opałka 2011; Ziółkowska 2012: 37–40). Odmienne podejście zastosowane w tym opracowaniu oznacza, że podatek ujednocila relacje gospodarcze i dlatego nie mają one wpływu na podejmowanie decyzji gospodarczych³.

Neutralne stawki podatkowe

Określenie neutralnego systemu podatku progresywnego nastąpi w trzech krokach:

1. Najpierw zostanie wyznaczona formuła na wartość podatku neutralnego dla sieci dużej.
2. Następnie zostanie obliczona za pomocą formuły na wartość podatku neutralnego wartość tego podatku dla przyjętych wielkości parametrów tej formuły.
3. W ostatnim kroku za pomocą dodatku Excela o nazwie Solver dla przyjętych przedziałów zostaną określone neutralne stawki podatku progresywnego, bowiem dla nich wartość podatku od dużej sieci będzie równa obliczonej już za pomocą formuły (4) wartości, a wskaźnik przewagi konkurencyjnej stanie się równy 1. Przystępując do realizacji pierwszego kroku naszej procedury, podamy wzór na wskaźnik przewagi konkurencyjnej oraz warunek neutralnego podatku progresywnego:

$$a = \frac{\frac{CF_{zn}}{S_z}}{\frac{CF_p}{S_p}} = 1 \quad (2)$$

Wskaźnik przewagi konkurencyjnej dla podatku neutralnego równa się 1, czyli wskaźniki strumieni pieniężnych do obrotu są wtedy sobie równe:

³ S. Owsiak prezentuje podobne podejście wskazując, że zróżnicowanie podatków w UE prowadzi do braku ich neutralności (Owsiak, s. 130 – 131).

$$\frac{Z_p - T_p}{S_p} = \frac{Z_z - T_{zn}}{S_z} \quad (3)$$

Obliczymy przekształcając (3) wartość neutralnego podatku od sieci dużej:

$$T_{zn} = (r_z - r_p + \frac{T_p}{S_p})S_z = \left[\Delta r + \frac{(S_p - F)t_p}{S_p} \right] S_z = [\Delta r + (1 - f_p)t_p] S_z \quad (4)$$

gdzie:

a – wskaźnik przewagi konkurencyjnej dużej sieci, CF_{zn} – neutralny strumień pieniężny dużej sieci, S_z – obrót netto dużej sieci, CF_p – strumień pieniężny średniej sieci, S_p – obrót netto średniej sieci, Z_z – zysk netto dużej sieci, T_{zn} – wartość neutralnego podatku od sprzedaży detalicznej dużej sieci, Z_p – zysk netto średniej sieci, T_p – wartość podatku od sprzedaży detalicznej średniej sieci, r_z – rentowność netto sprzedaży dużej sieci, r_p – rentowność netto sprzedaży średniej sieci, Δr – różnica rentowności dla dwóch sieci, F – próg zwolnienia z podatku, t_p – przeciętna stawka opodatkowania podstawy opodatkowania średniej sieci, f_p – wskaźnik progu zwolnienia średniej sieci.

Wartość podatku neutralnego dla sieci dużej jest określona przez różnicę rentowności między sieciami, przeciętną stawkę opodatkowania podstawy opodatkowania średniej sieci, wartość obrotu netto dużej sieci i wskaźnik progu zwolnienia średniej sieci.

W drugim kroku procedury w tabeli 9 obliczono za pomocą formuły (4) wartość podatku dużej sieci, dla której wskaźnik przewagi konkurencyjnej jest równy 1.

Tabela 9

Wartość neutralnego podatku dużej sieci

Wyszczególnienie	Operacje	Wielkości
Rentowność netto dużej sieci	a	4,00%
Rentowność netto średniej sieci	b	1,62%
Różnica rentowności	c = a - b	2,38%
Obrót netto średniej sieci	d	800 000 000
Obrót netto dużej sieci	e	10 000 000 000
Próg zwolnienia	f	100 000 000
Wskaźnik progu zwolnienia sieci średniej	g = f / d	0,125
Przeciętna stawka podatkowa dla sieci średniej	h	0,50%
Wielkość podatku neutralnego dla dużej sieci	i = [c + (1 - g) × h] × e	281 583 750

Źródło: opracowanie własne.

Aby uniknąć konieczności zaokrąglania stawek podatkowych przyjmijmy, że wartość neutralnego podatku dużej sieci wynosi 281,5 mln zł.

W trzecim kroku procedury przyjęto następujące warunki ograniczające: pierwsza stawka podatku progresywnego wynosi 0,5%, druga 0,9% dla podanych w tabeli 10 przedziałów

wielkości podstawy opodatkowania, pozostałe przedziały wielkości podstawy opodatkowania są również podane w tabeli 10, relacja czwartej stawki do trzeciej, tak jak trzeciej do drugiej nie będzie większa od 2, a najwyższa stawka nie przekroczy 4%. Za pomocą dodatku Solver arkusza kalkulacyjnego Excel dla tych warunków ograniczających znajdujemy, że dla dwóch ostatnich przedziałów podstawy opodatkowania stawki neutralnego podatku progresywnego wynoszą 1,85 i 3,85%. W tabeli 10 podano wszystkie neutralne stawki podatku od handlu detalicznego.

Tabela 10

Neutralne stawki podatkowe

Podstawa opodatkowania w roku podatkowym (zł)		Stawka podatku w roku podatkowym (%)
ponad	do	
	100 000 000	0
100 000 000	1 000 000 000	0,50
1 000 000 000	2 000 000 000	0,90
2 000 000 000	4 000 000 000	1,85
4 000 000 000		3,85

Źródło: opracowanie własne.

Podatek progresywny, przedstawiony w tabeli, charakteryzuje się następującymi cechami w porównaniu z propozycją MF: ma wyższy próg wolny od podatku, liczba stawek wzrosła z trzech do pięciu, najwyższa piąta stawka jest wyższa od najwyższej w propozycji MF, podstawa opodatkowania najwyższą stawką jest wyższa i są to stawki neutralne w odroźnieniu od proponowanych przez MF.

Rozliczenie progresywnego podatku neutralnego

W tabeli 11 przedstawiono skutki zastosowania stawek z tabeli 10 do opodatkowania średniej sieci o obrocie 800 mln zł i dużej sieci o obrocie 10 mld zł.

Tabela 11

Rozliczenie podatkowe według stawek neutralnych

Wyszczególnienie	Wariant bez przeliczenia podatku na dostawców i klientów	
	sklep średni	duża sieć
Obrót	800 000 000	10 000 000 000
Rzeczywiście poniesiony podatek	3 500 000	281 500 000
Strumienie pieniężne	9 473 300	118 500 000
Wskaźnik strumieni pieniężnych do obrotu	1,184%	1,185%
Wskaźnik przewagi konkurencyjnej		1,000

Źródło: opracowanie własne.

W tabeli 11 potwierdziliśmy, że wyznaczona analitycznie za pomocą formuły (4) wartość podatku od dużej sieci jest neutralna i przygotowana na tej podstawie tabela 10 stawek podatku progresywnego spełnia warunek neutralności podatku, bowiem dla nich warunek przewagi konkurencyjnej (2) dużej sieci staje się równy 1. Wykazaliśmy zatem, że możliwe jest skonstruowanie neutralnego systemu progresywnego dla założonego obrotu średniej i dużej sieci.

Poprawa położenia małych i średnich przedsiębiorstw handlowych

Zbadajmy, jak będzie kształtować się dla podatku neutralnego wskaźnik przewagi konkurencyjnej małego i średniego sklepu lub sieci dla pierwszego przedziału obrotów opodatkowanych, czyli dla sprzedaży od ponad 100 mln zł do 1 mld. zł. Aby precyzyjnie określić tę zależność, w tabeli 12 przedstawiono tablicowanie funkcji przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa małego lub średniego.

Tabela 12

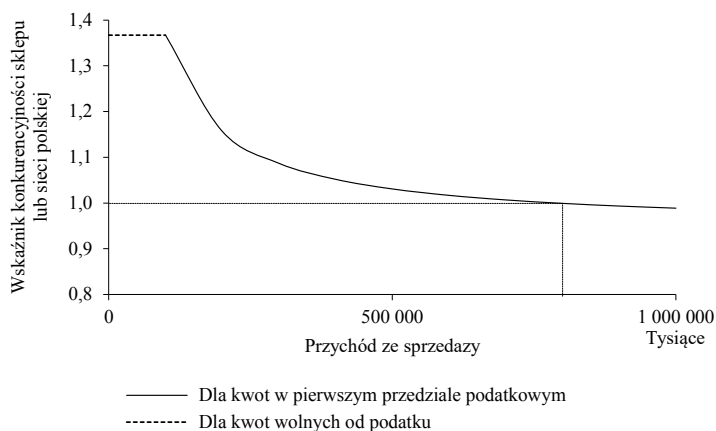
Funkcja przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa małego lub średniego

Obrót	Wskaźnik przewagi konkurencyjnej
18 000 000	1,37
50 000 000	1,37
100 000 000	1,37
200 000 000	1,16
400 000 000	1,05
600 000 000	1,02
800 000 000	1,00
1 000 000 000	0,99

Źródło: opracowanie własne.

Najlepiej zilustrować wskaźnik przewagi konkurencyjnej jako funkcję obrotu z pierwszego przedziału opodatkowanego na podstawie wykresu tej funkcji, który przedstawiono na rysunku 3.

Na rysunku 3 widzimy, że wskaźnik ten jest najwyższy dla obrotu wolnego od podatku. W miarę wzrostu obrotu wskaźnik ten spada do wielkości 1 dla obrotu wynoszącego 800 mln zł. W przedziale obrotów powyżej zera do kwoty mniejszej niż 800 mln zł, przedsiębiorstwa małe i średnie mają przewagę konkurencyjną nad wzorcową siecią dużą. Powyżej kwoty 800 mln zł konkurencyjność średniego przedsiębiorstwa staje się niższa od dużej sieci i w miarę wzrostu obrotów wolno się pogarsza.

Rysunek 3. Wskaźnik przewagi konkurencyjnej małego i średniego przedsiębiorstwa handlowego jako funkcja wielkości obrotu

Źródło: opracowanie własne.

Przerzucanie podatku od handlu detalicznego na klientów

W dyskusjach dostrzegane jest niebezpieczeństwo przerzucania podatku na klienta. Zjawisko incydencji podatkowej (przerzucalności ciężaru podatkowego) jest powszechnie analizowane w literaturze (Adamkiewicz-Drwiłło, Jędrzejewska 2002: 162; Brzeziński, Matuszewski 2009: 545; Famulska 2007: 152; Harberger 2008: 303; Marion, Muehlegger 2010: 19; Mielnik 2002: 576; Szczodrowski 2007: 22). Istnienie konkurencji na rynku detalicznym, który nie jest rynkiem wolnokonkurencyjnym, nie tworzy warunku wystarczającego dla powstrzymania incydencji podatkowej. Niezbędne jest stworzenie siły przeciwważnej dla dużych sieci. W tym celu należałoby wprowadzić podatek neutralny. Wówczas sieci i sklepy średnie oraz małe, ze względu na wyższą konkurencyjność, uniemożliwią lub utrudnią przerzucanie przez wielkie sieci podatku na klienta. Niestety ustawa w kształcie proponowanym przez MF stworzy bodziec ekonomiczny, skłaniający duże sieci do przerzucania podatku na klientów.

5.2. System podatku liniowego

Możliwość konstrukcji neutralnego podatku liniowego dla stawki 2%

Przyjmujemy, że analizujemy średnią sieć franczyzową o obrotach franczyzobiorców wynoszących 800 mln zł, lecz o obrotach towarami dostarczonymi przez franczyzodawcę zaewidencjonowanych wraz z marżą handlową u franczyzobiorców równych 240 mln zł, czyli 30% całkowitych obrotów franczyzodawcy. Taka sieć franczyzowa będzie porównywana z siecią dużą o obrotach netto w wysokości 10 mld zł, co jest wartością w zaokrągleniu

równą średniej wartości obrotu 10 największych detalistów, sprzedających produkty FMCG w roku 2014 (GFK 2015). Możliwość konstrukcji neutralnego sytemu podatku liniowego sprawdzimy wykreślając funkcję wskaźnika przewagi konkurencyjnej sieci dużej. W tabeli 13 przedstawiamy tablicowanie wskaźnika przewagi konkurencyjnej sieci dużej jako funkcji progu zwolnienia od podatku dla 2% stawki podatku liniowego.

Tabela 13

Funkcja wskaźnika przewagi konkurencyjnej sieci dużej nad średnią siecią franczyzową

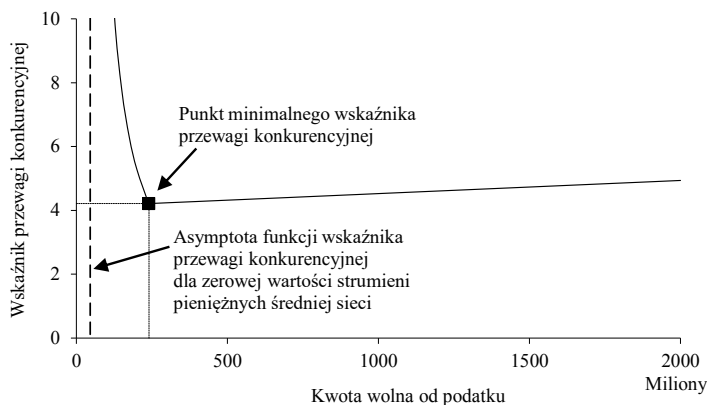
Kwota wolna od podatku	Strumienie pieniężne średniej sieci	Strumienie pieniężne dużej sieci	Wskaźnik przewagi konkurencyjnej
0	-912 000	200 000 000	-17,54
10 000 000	-712 000	200 200 000	-22,49
18 000 000	-552 000	200 360 000	-29,04
43 000 000	-52 000	200 860 000	-309,02
45 600 016	0	200 912 000	
50 000 000	88 000	201 000 000	182,73
100 000 000	1 088 000	202 000 000	14,85
150 000 000	2 088 000	203 000 000	7,78
200 000 000	3 088 000	204 000 000	5,28
240 000 000	3 888 000	204 800 000	4,21
300 000 000	3 888 000	206 000 000	4,24
400 000 000	3 888 000	208 000 000	4,28
600 000 000	3 888 000	212 000 000	4,36
800 000 000	3 888 000	216 000 000	4,44
1 000 000 000	3 888 000	220 000 000	4,53
1 500 000 000	3 888 000	230 000 000	4,73
2 000 000 000	3 888 000	240 000 000	4,94

Źródło: opracowanie własne.

Najlepiej zilustrować wskaźnik przewagi konkurencyjnej jako funkcję progu wolnego od podatku za pomocą wykresu tej funkcji, który przedstawiono na rysunku 4. Funkcja wskaźnika przewagi konkurencyjnej jest malejącą funkcją hiperboliczną o gałęzi dodatniej i ujemnej. Ujemna gałąź nie jest prezentowana na rysunku 4, ponieważ strumienie pieniężne średniej firmy są dla niej ujemne, co oznacza jej upadłość. Od wartości progu zwolnienia z podatku równej 240 mln zł funkcja wskaźnika przewagi konkurencyjnej sieci dużej przestaje być malejącą hiperbolą i przekształca się w funkcję rosnącą.

W Załączniku I do Rozporządzenia KE 800/2008 (Komisja Europejska 2008: 38) wielkość obrotu dla średniego przedsiębiorstwa wynosi nie więcej niż 50 mln euro, co stanowi dla obecnego kursu kwotę ok. 225 do 235 mln zł w zależności od kursu, a więc zbliżoną do przyjętej wartości progu zwolnionego od podatku w wysokości 240 mln zł. Na rysunku 4

można zaobserwować, że dla żadnej wartości progu zwolnienia z podatku funkcja wskaźnika przewagi konkurencyjnej nie zrównuje się z poziomem 1. Wskaźnik ten osiąga minimalną wielkość 4,21 dla progu zwolnienia równego 240 mln zł.

Rysunek 4. Wskaźnik przewagi konkurencyjnej dużej sieci nad polskim francyzodawcą jako funkcja wielkości progu zwolnienia od podatku

Źródło: opracowanie własne.

Możliwość konstrukcji neutralnego podatku liniowego dla stawki podatku większej od 2%

Ponieważ okazało się, że dla stawki liniowej równej 2% nie istnieje wielkość progu zwolnienia z podatku, dla którego stawka ta byłaby neutralna, zbadamy, jaką wielkość miałyby dla poszczególnych progów zwolnienia z podatku stawka neutralna, większa od 2%. Tablicowanie funkcji neutralnej stawki podatku liniowego przedstawiono w tabeli 14.

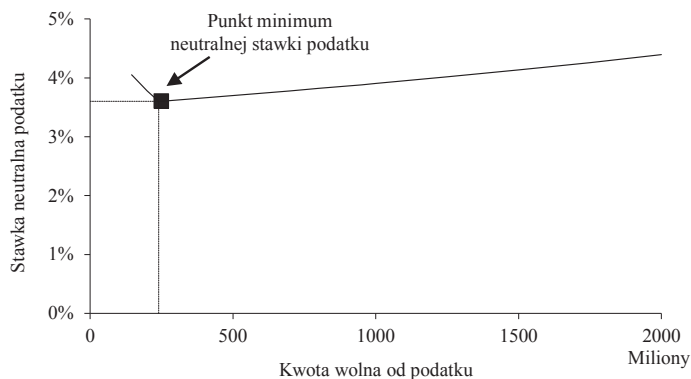
Korzystając z danych zawartych w tabeli 14, na rysunku 5 przedstawiono wykres funkcji neutralnej stawki podatku liniowego. Neutralna stawka podatku liniowego, jako funkcja wielkości progu zwolnienia z podatku, maleje do wartości progu zwolnienia, wynoszącej 240 mln zł. Dla tej wartości neutralna stawka osiąga wielkość 3,6%. Wyższe wartości progu zwolnienia z podatku powodują, że neutralna stawka podatku zaczyna rosnąć. Ostatecznie jednak takie stawki neutralne należy uznać za zbyt wysokie i rekomendować stawkę co najwyżej 2% przy progu zwolnienia z podatku wynoszącym 240 mln zł.

Tabela 14

Funkcja neutralnej stawki podatku liniowego

Kwota wolna od podatku	Strumienie pieniężne średniej sieci	Strumienie pieniężne dużej sieci	Wskaźnik przewagi konkurencyjnej	Neutralna stawka podatku (%)
145 000 000	36 486	456 073	1,00	4,0542
150 000 000	263 244	3 290 545	1,00	4,03
175 000 000	1 353 631	16 920 390	1,00	3,90
200 000 000	2 376 602	29 707 537	1,00	3,78
240 000 000	3 888 000	48 600 031	1,00	3,60
300 000 000	3 888 000	48 599 950	1,00	3,62
400 000 000	3 888 000	48 599 950	1,00	3,66
600 000 000	3 888 000	48 599 948	1,00	3,74
800 000 000	3 888 000	48 600 000	1,00	3,82
1 000 000 000	3 888 000	48 599 948	1,00	3,90
1 500 000 000	3 888 000	48 600 000	1,00	4,13
2 000 000 000	3 888 000	48 599 941	1,00	4,39

Źródło: opracowanie własne.

Rysunek 5. Funkcja neutralnej stawki podatku liniowego

Źródło: opracowanie własne.

Uwagi końcowe

Na jedno z czterech głównych pytań, czy podatek od handlu detalicznego w wersji MF wzmacnia mały i średni handel, na podstawie przeprowadzonej analizy odpowiedzieliśmy negatywnie. Proponowane rozwiązania w projekcie ustawy doprowadzą do wzmocnienia pozycji konkurencyjnej dużych sieci w wyniku wprowadzenia zbyt niskiego progu wolnego od podatków, dodatkowej stawki dla handlu w soboty, niedziele i święta, zbyt małej liczby

stawek, zbyt niskiej najwyższej stawki podatku progresywnego. Na drugie pytanie, czy rozwiązanie zaproponowane przez MF tworzy mechanizm ekonomiczny utrudniający lub uniemożliwiający sieciom zagranicznym przerzucanie podatku na konsumentów, ponownie odpowiedzieliśmy negatywnie. W odpowiedzi na trzeci problem należy stwierdzić, że na skutek rozwiązań przyjętych w art. 7 i 10 projektu ustawy dojdzie do zniszczenia małych i średnich firmy franczyzowych. W sumie będą to skutki całkowicie sprzeczne z dążeniem do wzmocnienia pozycji małego i średniego handlu. Wykazano, że istnieje neutralny, progresywny system podatkowy. Przeprowadzona analiza dwóch systemów podatku wykazała wiele zalet neutralnego podatku progresywnego w porównaniu do podatku liniowego. Można do nich zaliczyć: zrównanie pozycji konkurencyjnej średniej sieci z dużą siecią, uzyskanie przewagi konkurencyjnej przez małe i średnie przedsiębiorstwa handlowe nad dużymi sieciami, stworzenie siły przeciwważnej dla dużych sieci handlowych, utrudniającej lub nawet uniemożliwiającej przerzucanie podatku na klientów, oraz zapewnienie większych dochodów budżetu z podatku od sprzedaży detalicznej. Z powyższych powodów należy rekomendować wdrożenie neutralnego podatku progresywnego od sprzedaży detalicznej.

Literatura

- Adamkiewicz-Drwiłło H.G., Jędrzejewska K. (2002), *Mikroekonomia. Gospodarka rynkowa i podstawy zachowania konsumenta*, Ośrodek Doradztwa i Doskonalenia Kadr, Gdańsk.
- Brzeziński B., Matuszewski W. (2009), *Ekonomiczne aspekty funkcjonowania systemu podatkowego*, w: *Prawo podatkowe. Teoria. Instytucja. Funkcjonowanie*, red. B. Brzeziński, Dom Organizatora, Toruń.
- Famulska T. (2007), *Teoretyczne i praktyczne aspekty funkcjonowania podatku od wartości dodanej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im. Karola Adamieckiego w Katowicach, Katowice.
- GFK (2015), *Rynek detaliczny. Raport Strategiczny: Dystrybucja FMCG w Polsce*, luty.
- GUS (2015), *Statystyki F01 GUS dotyczące agregacji podmiotów zatrudniających powyżej 9 pracowników. Kod PKD: 471 – sprzedaż detaliczna prowadzona w niewyspecjalizowanych sklepach*.
- Harberger A.C. (2008), *The incidence of the Corporation Income Tax Revisited*, „National Tax Journal” vol. LXI, no. 2.
- Info Veriti (2015), *Raport premium o firmie Jeronimo Martins Polska SA*.
- Iwin-Garżyńska J. (2011), *Zasada neutralności podatku od towarów i usług na przykładzie zakupów środków trwałych sfinansowanych dotacją z funduszy unijnych*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 33.
- Komisja Europejska (2008), *Rozporządzenie komisji (WE) nr 800/2008 z dnia 6 sierpnia 2008 r.* Dz. Urz.UE nr. L 214/3 9.8.2008, art. 2, s. 38, <http://zielonalinia.gov.pl/upload/baza-aktow-prawnych/034.pdf> (25.01.2016).
- Krajewska A. (2010), *Podatki w Unii Europejskiej*, PWE, Warszawa.
- Marion J., Muehlegger E. (2011), *Fuel tax incidence and supply conditions*, „Journal of Public Economics” vol. 95, iss. 9/10, s. 1202–1212.
- MF ogłosił szczegóły dot. podatku od sprzedaży detalicznej (2016), http://www.mf.gov.pl/ministerstwo-finansow/wiadomosci/aktualnosci/ministerstwo-finansow2/-/asset_publisher/M1vU/content/mf-oglosil-szczegoly-dot-podatku-od-sprzedazy-detalicznej (27.02.2016).
- Mielnik J. (2002), *Zmiany opodatkowania obrotu w okresie przemian ustroju polityczno-gospodarczego*, w: *Kapitałowa strategia przedsiębiorstwa*, red. J. Sobiech, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań.
- Minister Kowalczyk po rozmowach z kupcami zapowiada zmianę definicji franczyzy (2016), <http://wpolityce.pl/gospodarka/281389-minister-kowalczyk-po-rozmowach-z-kupcami-zapowiada-zmiane-definicji-franczyzy> (11.02.2016).
- Opalka A. (2011), *Neutralność podatkowa – zarys problemu*, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 40.
- Projekt ustawy o podatku od handlu detalicznego (2016), <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12281601/12334997/12334998/dokument206964.pdf> (4.02.2016).

Owsiak S., *Harmonizacja podatków bezpośrednich warunkiem integracji gospodarczej Unii Europejskiej*, http://www.pte.pl/pliki/2/1/s_owsiak_harmonizacja.pdf (10.02.2016).

Szczodrowski G. (1997), *Polski system podatkowy*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Ziółkowska W. (2012), *Finanse publiczne. Teoria i zastosowanie*, Wydawnictwo WSB w Poznaniu, Poznań.

ANALYSIS OF THE FINANCIAL CONSEQUENCES OF THE MINISTRY OF FINANCE DRAFT LAW ON TAX ON RETAIL SALES

Abstract: *Purpose* – The answers to four questions: Is tax on retail trade as proposed by the MF strengthens small and medium-sized networks and shops? Have you created a mechanism for hindering or preventing large networks to the incidence of tax to consumers? Have franchisors been appropriately taxed? Is there a neutral tax system that equates the level of competitiveness of the medium networks and large ones?

Design/methodology/approach – Used measures: to assess the financial situation indicator of cash flows to the net sales, to assess the impact of tax on the competitiveness indicator of competitive advantage, and neutral tax rates. The analysis was conducted for the tax system progressive and linear.

Findings – Proposed by the MF solution will lead to the strengthening of the competitive position of large networks as a result of the introduction of too low an amount exempted from tax, an additional tax rate for trade on Saturdays, Sundays and holidays, too small a number of rates, too low the highest progressive tax rate, and to the destruction of small and medium-sized franchising networks.

Originality/value – There was discovered other than the intended effects of the solutions of the draft law on tax on retail sales. It has been shown that there is a neutral, progressive tax system, which is not burdened with the negative effects of the MF proposal.

Keywords: neutral tax, progressive tax, linear tax, tax on retail sales, franchising networks

Cytowanie

Mielcarek J. (2016). Analiza skutków finansowych projektu ustawy Ministerstwa Finansów o podatku od sprzedaży detalicznej. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 1 (79), 705–722; www.wneiz.pl/firfu.